

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a chapter published in *Snabbtänkt: reflektioner från valet 2018 av ledande forskare*.

Citation for the original published chapter:

Feltenius, D. (2018)

Äldrepolitik i valrörelsen

In: Lars Nord, Marie Grusell, Niklas Bolin & Kajsa Falasca (ed.), *Snabbtänkt: reflektioner från valet 2018 av ledande forskare* (pp. 75-75). Sundsvall: DEMICOM, Mittuniversitetet

N.B. When citing this work, cite the original published chapter.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-152813>

David Feltenius

Umeå universitet

Docent i statsvetenskap

E-post: david.feltenius@umu.se

Äldrepolitik i valrörelsen

Med äldrepolitik avses politik riktad mot gruppen äldre i samhället definierat som personer 65 år och äldre. Exempel på frågor som rymms under denna beteckning är äldreomsorg, pensioner och frågor kring gruppen äldres delaktighet och inflytande i samhället. Till följd av den demografiska utvecklingen i samhället blir andelen äldre väljare större. I valet till riksdagen 2018 utgjorde väljare 65 år och äldre 27,5 procent av samtliga röstberättigade. Även om denna grupp kan förväntas prioritera samma typ av frågor utifrån ideologiska ställningstaganden som övriga väljargrupper, kan hänsynstaganden också tas till frågor som riktar sig särskilt till denna väljargrupp (d.v.s. äldrepolitik).

I valrörelsen 2018 hamnade äldrepolitik på det hela taget i skymundan av andra frågor. De frågor som trots allt lyftes kretsade kring beskattning av pension, situationen för pensionärer med låg inkomst, äldreomsorgens kvalitet samt äldres delaktighet i politiken. En fråga som varit uppe till diskussion under en längre tidsperiod berör den s.k. pensionärsskatten. Regeringen Reinfeldts införande av det jobbskatteavdraget riktade sig mot förvärsaktivas löneinkomster, vilket innebar att pension kom att beskattas högre än löneinkomster. Denna skillnad uppfattades som orättvis, bl.a. av landets pensionärsorganisationer som ihärdigt argumenterat för att skillnaden i beskattning borde upphöra.

Steg i denna riktning togs också av regeringen Reinfeldt i olika omgångar från 2009 och framåt genom en höjning av det s.k. grundavdraget. Ytterligare steg i den riktningen togs av den socialdemokratiska regeringen Löfven. Dessutom har Socialdemokraterna utlovat att skillnaden i beskattning mellan pensionärer och förvärsaktiva på sikt helt skall upphöra. Moderaterna har anslutit sig till den linjen (liksom övriga partier), men framhåller samtidigt att det förmodligen inte blivit någon skattesänkning alls för pensionärer utan det initiala jobbskatteavdraget.

Utöver pensionärsskatten har frågan om pensionernas storlek också debatterats, men med mindre konkreta utfästelser av partierna. En kartläggning av SCB under våren 2018 visar att var tredje ensamstående kvinna och var fjärde ensamstående man över 65 år i Sverige har en "låg ekonomisk standard". Med detta begrepp avses personer vars pension motsvarar 60 procent, eller mindre, av medianinkomsten för hela befolkningen. Samtliga partier inom pensionsgruppen har uttryckt mål om ett förbättrat grundskydd för pensionärer med låg pension. Denna enighet över blockgränserna innebar att pensionsfrågan inte kom att utgöra någon egentlig stridsfråga i valrörelsen. Pensionsgruppen inkluderar de fem partierna bakom pensionsuppbyggnaden samt Miljöpartiet (Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet ingår ej).

Frågan om äldreomsorg (definierat som äldreboenden och hemtjänst) har varit politiskt laddad under senare år. Anledningen är att en av ingångarna i diskussionen gällt privata aktörers möjlighet att ta ut vinster från verksamheten. Denna

ideologiskt laddade ingång har inneburit att välbehövliga diskussioner om kvalitén på verksamhetens innehåll oavsett utförare hamnat i bakvattnet. Behovet av denna diskussion har aktualiserats efter nyhetsrapportering om bristande kvalitet i äldreomsorg som bedrivs i offentlig regi. Flera partier, som Vänsterpartiet, påtalade i valrörelsen behovet av ytterligare generella resursförstärkningar till äldreomsorgen, men därutöver har exempelvis följande konkreta förslag omnämnts: Långsiktig kvalitetsplan för äldreomsorg (Socialdemokraterna), nationella kvalitetskrav (Moderaterna), äldreomsorgscentraler och matreform (Sverigedemokraterna), fast läkarkontakt (Centerpartiet), utvidgat socialt innehåll (Liberalerna) samt äldreboendegaranti och äldreboendemiljard (Kristdemokraterna).

En fjärde fråga som lyftes i valrörelsen gäller äldres delaktighet och inflytande. En kartläggning av partiernas riksdagslistor utförd av SCB på uppdrag av Sveriges Radio (SR) visade att av 6000 riksdagskandidater är det cirka 900 kandidater som är 65 år och äldre. Av dessa 900 är i sin tur endast 189 med på listornas topp-tio. Störst andel äldre på listan hade Kristdemokraterna och Liberalerna, medan Socialdemokraterna hamnade i botten. Socialdemokraternas placering bottnar i ett kongressbeslut om att minst 25 procent av kandidaterna på valbar plats skall vara under 35 år. Beslutet kan vara vanskligt ur väljarmässig synpunkt, inte minst med tanke på att en av partiets kärngrupper bland väljarna är just de äldre.

Frågan om gruppen äldres representation väckte också debatt inom Socialdemokraterna. Anders Forss (S) i Umeå skrev i sin blogg öppet om vad han kallade "åldersdiskriminering" inom partiet, och han fick också fått stöd av det tidigare Umeå-kommunalrådet Lennart Holmlund (S). På sin blogg argumenterade Holmlund för att den äldre delen av befolkningen ökat och "därför får man inte kasta ut äldre friska" från politiken.

Med hänvisning till partilistornas sammansättning är sannolikheten liten att andelen äldre bland ledamöterna i riksdagen kommer att öka framöver. Efter valet 2014 uppgick andelen äldre ledamöter i riksdagen (65+) till 2,6 procent (andelen röstberättigade var 26 procent). Däremot har det skett en påtaglig ökning av andelen äldre ledamöter i landets kommunfullmäktigeförsamlingar. År 1991 var 5 procent av ledamöterna 65 år och äldre enligt SCB, medan siffran steg till 19 procent efter valet 2014. Denna skillnad i representation väcker frågor om varför det skett en utveckling på lokal nivå som inte har en motsvarighet på central nivå. Beror det på olika syn på förtroendeuppdraget mellan nivåer inom partierna?